

Vážení a milí čtenáři,

následující řádky budete číst nejspíše v prvním měsíci roku 2019, tedy v době, kdy je již za námi rok osmičkových výročí. V něm jsme si nejprve připomněli, jak KSČ v únoru 1948, tedy před sedmdesáti lety, definitivně získala moc a nastolila čtyřicetiletou vládu jedné strany. Poúnorový režim po celá desetiletí zakrýval násilnou a nelegitimní povahu oněch dní. Ostatně i po listopadu 1989 se o podstatě Února vedly diskuse.

V horkých letních dnech pomalu končících prázdnin většina obyvatel České republiky vzpomínala, jak před padesáti lety vojska Varšavské smlouvy pohřbila srpnovou okupací naděje spojené s Pražským jarem. Díky pamětníkům rezonovaly tyto události nejen v médiích, ale i ve veřejném prostoru. V mnoha obcích připravily regionální instituce setkání s přírodními aktéry oné pohnuté doby, doprovázené výstavami fotografií a dokumentů, které obyvatelům oživovaly průběh pro dalších jednadvacet let tolik osudových dějů v místech jim dobře známých.

Osmdesátileté výročí konference v Mnichově jsme si připomínali v září. V prvním podzimním měsíci tehdy nastal soumrak československé demokracie. V následujících šesti tragických letech druhé světové války čelili obyvatelé protektorátu násilné proměně společnosti, institucí a řádu. Avšak i po osvobození, v době, kdy se většina Čechů a Slováků radovala z prvních týdnů a měsíců svobody, docházelo k dalším excesům a tragédiím; mnohé z nich dodnes jen ztěžka akceptujeme, pokud vůbec.

Po únoru 1948 byla většina obyvatel Československa konfrontována s mocí, násilím a represemi komunistického režimu. Píšu-li zde o většině, nemyslím pouze na jeho oponenty a oběti, ale i na ty, kteří dokázali využít režim pro svou kariéru, případně se naprosto neoportunisticky ztotožňovali s jeho ideologií. Toto dědictví si neseme dodnes. Je součástí naší identity, našich zkušeností. Zároveň dědictvím, které jsme, jak si myslím, nedokázali úplně překonat, vyrovnat se s ním. Projevuje se nedůvěrou v určité hodnoty. Snad i v systém parlamentní demokracie, která prý před osmdesáti lety nedokázala nejenom v Československu, ale i ve státech západní Evropy čelit jedné z největších výzev světových dějin.

O měsíc později jsme přitom oslavovali sto let od vzniku státu, v němž naši předci s nemalým úspěchem realizovali své představy o moderní, plně samostatné státnosti. U jeho

zrodu stál Tomáš Garrigue Masaryk. I díky tomu se rodil na podkladě jeho myšlenek o demokracii, humanismu a republikánství. Je dobře, že na tuto část našich novodobých dějin dokážeme hledět s obdivem, ale i kriticky. Nesmíme totiž přehlížet omyly a chyby našich předků, z nichž je třeba se poučit. Nesmíme ale ani pouštět ze zřetele, že potenciál onoho díla byl nemalý, že nebylo prosto velkých výzev a nakonec prokázalo v čase zkoušek obdivuhodnou životaschopnost. Vždyť za svobodný a demokratický stát položily život desetitisíce Čechů a Slováků a spolu s nimi

i demokraté jiných národností. Další a další desetitisíce obětovaly ve prospěch tohoto ideálu zdraví, pohodlí, štěstí či klid svých rodin, v neposlední řadě i osobní svobodu. Po listopadu 1989 se většina z nás opět mohla veřejně a bez obav hlásit k odkazu Republiky československé a jejího prvního prezidenta. Dokážeme však dnes naplnit toto dědictví novým obsahem tak, abychom i my obstáli?

Síla a životaschopnost těchto a dalších hodnot se prokazuje v čase zkoušek, v nichž jedni nad rámec svých povinností prokazují statečnost a schopnost jim čelit, jiní naopak lhosejnost či strach. Toto číslo revue *Paměť a dějiny* věnovali autoři jednotlivých studií a příspěvků tématu protikomunistického odboje, podle mého doposud ne plně doceněnému novodobému fenoménu českoslo-

venských dějin. Prozatím nedošlo k jeho úplnému poznání, ale ani k tomu, aby byl všeobecně akceptován, jak o tom svědčí anketa v tomto čísle. Co tomu brání? Jistě jeho častokrát zmiňovaná roztržičnost, absence koordinačního, či dokonce řídicího centra v zahraničí, disponujícího legitimitou, autoritou a kompetentností. Déle pak rozpolcenost společnosti, jejíž nemalá část akceptovala poúnorový vývoj. Téma protikomunistického odboje se nám tedy prozatím spíše vyjevuje v osudech jednotlivců, v příbězích běžných lidí. Právě na ně by se nemělo zapomínat. Na to, jak oni museli prožít svůj život v dějinách. Ostatně ten, kdo se začte do jejich osudů, pochopí, že tito lidé až příliš často prožili mnohonásobnou tragédii plnou bolesti, zloby a násilí, již většinou natolik překryl háv dobové propagandy, že ani dnes nejsme často schopni to pochopit, čemu všemu museli čelit...

Na závěr této úvahy mi dovolu, vážení čtenáři, vážené kolegyně a vážení kolegové, abych vám popřál vše dobré nejenom v tomto roce.

Martin Tichý

